

Călin CĂLIMAN

„Doi vecini” de 50 de ani

Abstract

After 50 years of its release, the author emphasises the importance of the movie "Two Neighbours" by Geo Saizescu, the only adaptation inspired by the work of the writer Tudor Arghezi
Keywords: Geo Saizescu, Tudor Arghezi, Mitzura Arghezi, "Pagini din trecut"

S-a împlinit, spre sfârșit de 2008, jumătate de veac de la terminarea filmului *Doi vecini*, debutul în circuitul public al regizorului Geo Saizescu, după alte „filme de școală”, printre care scurt metrajul *Soldatul Șvejk*. Filmul *Doi vecini* rămâne, peste ani, un film foarte important al cinematografului național din mai multe motive: în primul rând pentru că este în continuare – deși au trecut 50 de ani! – singura ecranizare în domeniul filmului de ficțiune inspirată de literatura ilustrului scriitor Tudor Arghezi (și ce filme senzaționale s-ar putea realiza pornind de la opera argheziană, dacă ar fi să ne referim numai și numai la *Tablete din Țara de Kutu* sau la romanele *Cimitirul Buna Vestire* și *Lina*!), într-un al doilea rând pentru că reprezintă punctul de pornire al unei prestigioase cariere cum este aceea a regizorului Geo Saizescu, rămasă credincioasă, vreme de cinci decenii, comediei cinematografice.

În *Jurnalul unui bătrân lup de cinema*, primul volum dintr-o suită memorialistică

ajunsă acum în pragul celei de a șasea apariții, regizorul (și scriitorul!) Geo Saizescu istorisește împrejurările care au condus la realizarea filmului *Doi vecini*. „Cuprins de febra pregătirii examenului de absolvire”, în toamna anului 1957, regizorul, dornic să realizeze o comedie, altceva decât Caragiale („încercat de nenumărate ori pe ecran”), a descoperit ceea ce căuta, „o schiță plină de savoare”, într-un proaspăt apărut volum arghezian, „*Pagini din trecut*”, dar firește, pentru realizarea filmului după schița *Doi vecini* avea nevoie de acordul autorului, drept pentru care, într-o frumoasă și „memorabilă” zi de 14 octombrie 1957, ajutat de colega lui, Mitzura Arghezi, după cum o mărturisește, „cu scenariul înfășurat într-o «România liberă», copleșit de emoție, m-am îndreptat la adresa indicată, B-dul Aviatorilor nr. 70”, unde Poetul l-a primit „neobișnuit de prietenos”, cu cafea și coniac, „adus de buna doamnă Paraschiva”, și l-a ascultat

cu atenție. A fost începutul unei frumoase relații amicale, care a continuat și mult după premiera publică a peliculei, petrecută la câteva luni după terminarea „filmului de școală”, în 12 iunie 1959, așadar cu jumătate de veac în urmă. Seara premierei este evocată, de asemenea, amănunțit de regizor, redau doar câteva fragmente: „Premiera filmului *Doi vecini* la cinematograful «Maxim Gorki» de pe Calea Victoriei (vis-à-vis de Telefoane). Mare emoție. Chiar dacă în cuvântul din programul de sală al premierei scrisesem «cam» sigur de mine: ...«Cu bucuria de a fi primul care a realizat un film după o lucrare a Maestrului Arghezi aș dori să se adauge satisfacția de a fi devenit totodată prietenul spectatorilor, în ciuda tracului normal oricărui început de drum»,...mi-e frică. (...) După lirica *Prima melodie* scrisă de Dumitru Carabăț și realizată de Andrei Blaier și Sinișa Ivetici, urmează *Doi vecini*, sala se prăbușește pe hohote de râs. Nu mai știu de mine. După terminarea proiecției, primul mi se adresează Arghezi: – Să trăiești, mă, să trăiești domnule Saizescu. M-ai ghicit în ceea ce am scris eu. M-ai făcut să iubesc meseria asta. Începe să mă intereseze. Mi-a plăcut filmul, că e foarte vioi și are atmosferă românească. Îmi aduc aminte de vremurile alea și zău că mă înduioșează. Alor mei, în particular, le-am spus că dacă nu-mi plăcea, făceam tot posibilul, și cred că reușeam, să-l scot din circulație.

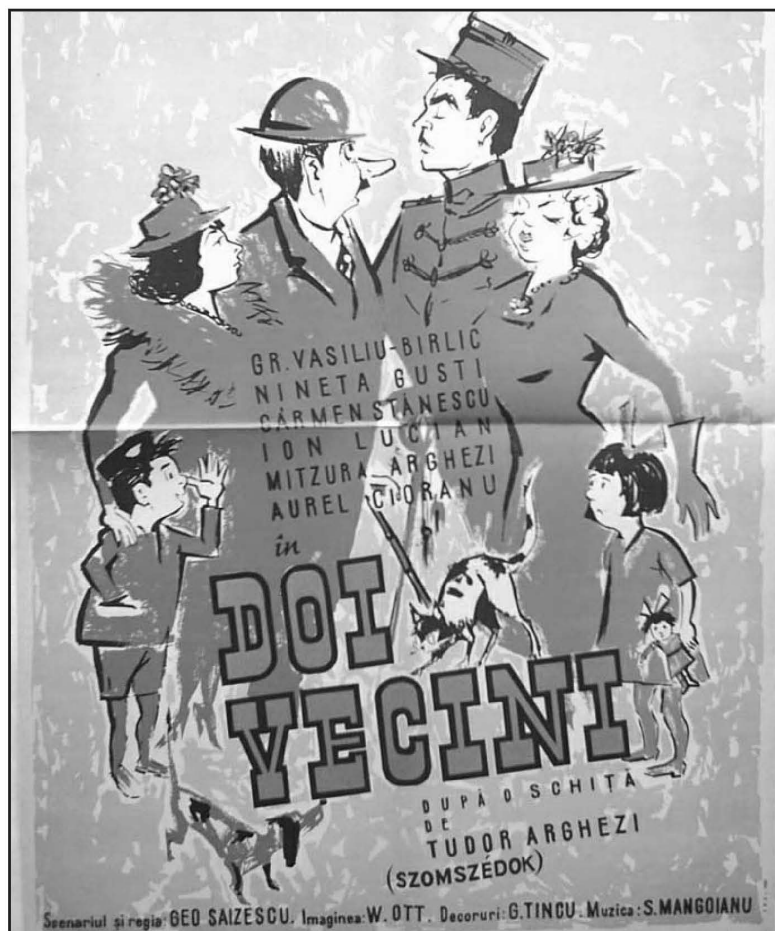
Să trăiești și să faci numai lucruri frumoase în viață. Ești invitatul meu...” Și discuția a continuat la Casa Oamenilor de Știință, lângă fostul „Mon Jardin”. Cronicile de la premieră – printre care acelea semnate de Eugen Atanasiu în „România liberă” și Alice Mănoiu în ziarul pentru tineret – au avut meritate cuvinte de laudă la adresa filmului *Doi vecini*, care avea și calitatea ieșită din comun de a fi un „film de școală” intrat în circuitul public al difuzării cinematografice. Scria, printre altele, Eugen Atanasiu în cronica premierei de acum 50 de ani: „Evoluând în sfera unei schițe de tip caragialesc, eroii schiței *Doi vecini* de Tudor Arghezi își circumscriu existența în sânul miciei burghezii a anului 1928. Parvenitismul, trăsătura caracteristică perioadei postnelice, prilejuiește scriitorului reunirea în același insectar a două mostre de soiuri opuse: un civil și un militar. Dl. M. Theodorescu-Fălciu, convins că vremurile de pace sunt rezervate îmbogățirii civile, persiflează «sabia de pâslă și pintenii de

bumbac» ai d-lui locotenent I.G. Petrescu. Acesta, la rândul său, nu se lasă mai prejos, întrucât socotește că prezența galoanelor și chipiul aurit într-o mahala aduce inevitabil un plus de prestigiu, în ciuda faptului că salariul nu-i permite să țină pasul cu luxul familiei Fălciu. Conflictul dintre cei doi vecini nu se lasă deci așteptat. (...) Efectul schiței se extinde astfel dincolo de cazul particular și momentul inspirației scriitorului, la o satiră largă a spiritului mic burghez. Este tocmai ceea ce a observat tânărul regizor Geo Saizescu. Prefăcute în măști comice, personajele trăiesc parcă numai pentru a întreține scandalul. (...) Explicația stă în aceea că Geo Saizescu a desfăcut abil schița argheziană în elementele ei componente și, făcând dovada unei precizii severe în a lovi cu biciul ridicolului esența de clasă a tuturor acestor manifestări, a dezvoltat fabulos trei momente pe care scriitorul le enumeră în nici jumătate de pagină. Sunt scandalurile-cheie: cu oltenii, cu garderoba, cu pianul.” Din cronica

de premieră semnată de Alice Mănoiu selectez următoarele rânduri: „Doi vecini este o comedie realizată după o schiță a lui Tudor Arghezi, de tânărul Geo Saizescu, aflat la primul său film. Este o satiră plină de vivacitate la adresa miciei burghezii de la începutul secolului nostru. Invidia ridicolă, născută între doi vecini în lupta pentru întâietatea pe care vor să o aibă fiecare în cartier (prestigiul avocatului cu firmă fgiind imbrtit de galoanele aurite ale ofițerului), sugerează situații de un comic savuros, la care concură – fericit – interpreții și verva regizorului. Competiția în care se angajează familiile celor doi «rivali» capătă pe ecran un crescendo comic de cea mai bună calitate. Au fost folosite – cu discernământ – mijloacele artistice capabile să sugereze aprigul război dintre cei doi mici burghezi ridiculi, de la judicioasa alegere a tipului fizic al interpreților (străluciți, ca întotdeauna, Vasiliu Birlic și Ion Lucian, secondați de actrițele Nineta Gusti și Carmen Stănescu), la machiajul și costumul de epocă, decorul, construite pe un paralelism ce amplifică satira”. (...) Împăcarea lor din final nu surprinde, dimpotrivă, încheie logic ceea ce era de demonstrat pe tot parcursul acțiunii. O demonstrație artistică, spirituală, inteligent prezentată cinematografic, care și-a atins scopul satiric”.

Dincolo de performanța rămasă unică în cinematografia națională – aceea de a-l convinge pe „meșterul

cuvintelor potrivite” să se lase ecranizat – Geo Saizescu, care prelua ștafeta comediei cinematografice de la reputatul regizor caragianean Jean Georgescu, a fost încă o dată performant, el reușind un film voios și tonic nu oricând și nu oriunde, ci în România „obsedantului deceniu”, când presiunile ideologice și semnele timpului influențau puternic producția de filme. Pe de altă parte, *Doi vecini* a învins timpul și filmul, văzut astăzi, își păstrează savoarea originală, hazul de bună calitate. Colaborând cu Tudor Arghezi prin intermediul schiței omonime, regizorul și-a propus în *Doi vecini* un „insectar” de mentalități și moravuri specifice perioadei în care este plasată acțiunea, anul 1928, cu tradiționalele conflicte ale epocii, printre care și antagonismul pe atunci parcă incurabil dintre civili și militari, două categorii umane pe atunci parcă incompatibile (cum au încercat s-o spună și alți scriitori ai timpului, de la Anton Bacalbașa la Gheorghe Brăescu). Deosebirea profesională este alimentată și de rivalitatea celor două vecine din high-life-ul periferiei bucureștene care-și împing permanent soții la măcel. Preluând din schiță doar câteva din elementele „războiului rece” în care sunt angrenați vecinii, filmul este structurat în crescendo, către punctul culminant, nu lipsit de surprize, al confruntării dintre cei doi vecini, astfel anunțat încât să provoace scânteii. Pregătită ca o luptă pe viață

și pe moarte, înfruntarea celor doi rivali – ale cărei rezultate sunt așteptate cu suflul la gură în „anticamera turnirului” – devine un clasic „pupat Piața Endependenței”, cei doi vecini „eșuând” într-un dialog politicos și prietenesc, mai ales după ce află că sunt... consăteni. Ideea cinematografică seducător hazlie a filmului este aceea a „cuplurilor simetrice”, răfuiala vecinilor fiind reflectată pe cinci „palieri”, distincte și complementare: avocatul și locotenentul (alias Grigore Vasiliu-Birlic și Ion Lucian), doamna avocat-doamna locotenent (Carmen Stănescu – Nineta Gusti), slugile Marița și Dumitru, care nu

intră, totuși, în „jocul” stăpânilor (Mitzura Arghezi și Aurel Cioranu), Marinică și Bebe (copiii celor două familii), pisoiul și cățelul... Conflictul are repercusiuni la toate aceste „nivele”, intriga comică dobândind substanță și vigoare. După 50 de ani, vigurosul temperament de comedian al regizorului Geo Saizescu, anunțat de acest film, își păstrează – și și-a validat în timp – forța de convingere, în zeci de comedii, de toate felurile (lirice, ironice, sarcastice, satirice, muzicale, sentimentale, polițiste, „negre”), realizate de-a lungul anilor, cu mari comedieni ai scenei și ecranului românesc în distribuții.